

УДК 372.881.161.2
П18

Серія «Мій конспект»
Започаткована 2008 року

Паращич В. В.
П18 Українська мова. 6 клас. I семестр / В. В. Паращич,
О. Я. Загоруйко. — Х. : Вид. група «Основа», 2020. —
127, [1] с. : іл., схеми, табл. — (Серія «Мій конспект»).
ISBN 978-617-00-3869-2.

Посібник серії «Мій конспект» надає базові варіанти конспектів уроків української мови та орієнтовне календарно-тематичне планування за оновленою програмою.

Увесь програмовий матеріал поділено на тематичні блоки, до яких належать зокрема уроки розвитку зв'язного мовлення та контрольні роботи. Узявши за основу це видання, вчитель може створити власний конспект уроку, роблячи нотатки на полях аркушів.

Для вчителів української мови загальноосвітніх навчальних закладів.

УДК 372.881.161.2

ISBN 978-617-00-3869-2

© Паращич В. В., Загоруйко О. Я., 2020
© Корягин В. О., макет обкладинки, 2020
© ТОВ «Видавнича група «Основа», 2020

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА	5
ОРІЄНТОВНЕ КАЛЕНДАРНО-ТЕМАТИЧНЕ ПЛАНУВАННЯ	5
ПЛАНИ-КОНСПЕКТИ УРОКІВ	8
Вступ	8
Урок 1. Вступ. Краса й багатство української мови	8
Урок 2. РМ Види мовленнєвої діяльності (повторення й поглиблення вивченого). Загальне уявлення про ситуацію спілкування та її складники: адресат мовлення (той, хто говорить або пише), адресант мовлення (той, до кого спрямоване мовлення), тема та основна думка висловлення, мета й місце спілкування (практично)	10
Урок 3. РМ Складання й розігрування діалогу етикетного характеру відповідно до запропонованої ситуації спілкування етикетного характеру, діалогу відповідно до ситуації спілкування, пов'язаної з обміном думками, життєвим досвідом учнів щодо безпеки спілкування телефоном та в мережі Інтернет, діалогів (телефонних розмов), що передбачають уникання небажаного й небезпечного спілкування, протистояння маніпулятивним впливам	13
Урок 4. РМ Повторення вивченого про типи мовлення. Читання текстів (уривків), що належать до різних типів мовлення	15
Повторення, узагальнення й поглиблення вивченого	17
Урок 5. Словосполучення і речення. Головні члени речення	17
Урок 6. Просте речення. Основні пунктограми. Однорідні члени речення в простому реченні	19
Урок 7. Звертання, вставні слова в простому реченні	21
Урок 8. Складне речення. Пряма мова. Діалог	23
Урок 9. Основні орфограми	25
Урок 10. РМ Повторення відомостей про стилі мовлення. Поняття про офіційно-діловий стиль	27
Урок 11. РМ Ділові папери	29
Урок 12. Контрольна робота з теми «Повторення, узагальнення й поглиблення вивченого»: тестування, виконання завдань	32
Лексикологія	35
Урок 13. Групи слів за походженням: власне українські й запозичені (іншомовного походження) слова. Тлумачний словник української мови. Словник іншомовних слів	35
Урок 14. Написання слів, що ввійшли в українську мову з інших мов (слова іншомовного походження): букви <i>и, і</i>	37
Урок 15. Написання слів, що ввійшли в українську мову з інших мов (слова іншомовного походження): правопис слів зі знаком м'якшення й апострофом	40
Урок 16. Написання слів, що ввійшли в українську мову з інших мов (слова іншомовного походження): подвоєння букв у загальних і власних назвах іншомовного походження	42
Урок 17. Лексична помилка (тавтологія, калькування, вживання слів у невласливих значеннях тощо) та умовне позначення її (<i>практично</i>)	44
Урок 18. Активна й пасивна лексика української мови. Застарілі слова (архаїзми й історизми)	46
Урок 19. Активна й пасивна лексика української мови. Неологізми	48
Урок 20. Групи слів за вживанням: загальноживані й стилістично забарвлені слова. Діалектні слова. Просторічні слова	50
Урок 21. Професійні слова й терміни	53
Урок 22. Пароніми (<i>практично</i>)	55
Урок 23. Тренувальні вправи з теми «Лексикологія»	57
Урок 24. Контрольна робота з теми «Лексикологія»: тестування, виконання завдань	60
Урок 25. РМ Повторення вивченого про текст, його основні ознаки, особливості будови тексту, використання мовних засобів зв'язку між його частинами. Основні джерела матеріалу для твору (<i>практично</i>)	62
Урок 26. РМ Складний план прослуханого або прочитаного тексту; простий план власного висловлення. Будова елементарного роздуму	64

Фразеологія	66
Урок 27. Фразеологізми. Поняття про фразеологізм, його лексичне значення. Ознайомлення із фразеологічним словником	66
Урок 28. Джерела українських фразеологізмів	69
Урок 29. Прислів'я, приказки, крилаті вирази, афоризми як різновиди фразеологізмів.	71
Урок 30. Фразеологізми в ролі членів речення	73
Урок 31. Мовний тренінг з теми «Фразеологія». Укладання словничка фразеологізмів на позначення певних якостей	75
Урок 32. Контрольна робота з теми «Фразеологія»: розвиток зв'язного мовлення	77
Урок 33. РМ Докладний усний переказ художнього тексту розповідного характеру з елементами роздуму	79
Урок 34. РМ Письмовий твір-роздум про вчинки людей на основі власних спостережень і вражень у художньому стилі з використанням фразеологізмів різних видів	81
Урок 35. РМ Мовно-підприємницький тренінг	83
Словотвір. Орфографія	85
Урок 36. Змінювання і творення слів. Твірне слово	85
Урок 37. Основні способи словотворення: префіксальний, суфіксальний, префіксально-суфіксальний, безафіксний (відкидання від твірного слова префіксів, суфіксів і закінчення), складання основ (або слів), абрєвіатури, перехід слів з однієї частини мови в іншу	87
Урок 38. Словотвірний ланцюжок. Словотвірний розбір слова	89
Урок 39. Зміни приголосних при творенні слів: іменників із суфіксом <i>-ин(а)</i> від прикметників на <i>-ський, -цький</i> ; із буквосполученням <i>-чн- (-ин-)</i>	91
Урок 40. Зміни приголосних при творенні відносних прикметників із суфіксами <i>-ськ-, -цьк-, -зьк-</i> та іменників із суфіксами <i>-ств(о), -зств(о), -цств(о)</i>	94
Урок 41. Складні слова. Сполучні <i>о, е</i> в складних словах. РМ Створення допису до шкільного вебсайту про українських меценатів з використанням складних слів	96
Урок 42. Правопис складних слів разом і через дефіс	98
Урок 43. Написання слів з <i>нів-</i>	100
Урок 44. Творення та правопис складноскорочених слів	102
Урок 45. Контрольний диктант	104
Урок 46. Контрольна робота з теми «Словотвір. Орфографія»: тестування, виконання завдань	106
Урок 47. Повторення вивченого про самостійні частини мови в попередніх класах. Загальна характеристика частин мови. Граматична помилка, умовне позначення її (практично). Колективне складання (заповнення) таблиці «Частини мови»	108
Морфологія. Орфографія	110
Урок 48. Будова опису приміщення. Читання мовчки художнього тексту розповідного характеру з елементами опису приміщення. Обговорення ролі опису приміщення в художніх і наукових текстах. Колективне складання плану прочитаного тексту	110
Урок 49. РМ Контрольний письмовий вибірковий переказ художнього тексту, що містить опис приміщення	112
Урок 50. Аналіз переказу. Визначення ролі іменників в описі приміщення	114
Урок 51. Іменник як частина мови: загальне значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль	116
Іменник	118
Урок 52. Іменники загальні й власні (<i>повторення й поглиблення</i>). Велика буква та лапки у власних назвах	118
Урок 53. Іменники конкретні та абстрактні (<i>повторення й поглиблення</i>)	121
Урок 54. Збірні іменники	124
Урок 55. Мовленнєвий тренінг	126
ВИКОРИСТАНІ ДЖЕРЕЛА	128

ПЕРЕДМОВА

ШАНОВНІ КОЛЕГИ Й КОЛЕЖАНКИ!

Перед вами посібник з української мови для 6-го класу, складений за оновленою програмою відповідно до вимог «Нової української школи». У планах-конспектах реалізовано знаннєву, діяльнісну та ціннісну складові навчання. На особливу увагу заслуговують компетентнісно орієнтовані тексти, завдання, запитання, інтерактивні прийоми та методи. З метою увиразнення ключових компетентностей проведено наскрізні лінії через добирання відповідних текстів, запитань, проблемних завдань: «Екологічна безпека і сталий розвиток», «Громадянська відповідальність», «Здоров'я і безпека», «Підприємливість і фінансова грамотність» (у посібнику вони мають відповідні позначки: **ЕР**, **ГВ**, **ЗБ**, **ПФ**).

Увесь програмовий матеріал поділено на тематичні блоки, до яких належать, зокрема, уроки розвитку зв'язного мовлення та контрольні роботи. Програмовий матеріал об'єднано у тематичні блоки, до яких входять також уроки розвитку мовлення та контрольні роботи.

Уроки різноманітні за типами — як традиційні, так і нетрадиційні, чітко структуровані. Домашні завдання диференційовані. Багато уваги приділено розвитку критичного мислення, творчих здібностей учнів. На берегах посібника учитель завжди може щось скоригувати відповідно до рівня навченості класу та його особливостей, виявити свій творчий підхід.

Успіхів і наснаги!

Автори і творчий колектив видавців

ОРІЄНТОВНЕ КАЛЕНДАРНО-ТЕМАТИЧНЕ ПЛАНУВАННЯ

I семестр

№ з/п	Тема. Зміст навчального матеріалу	Дата	Примітки
Вступ			
1	Вступ. Краса й багатство української мови		
2	РМ Види мовленнєвої діяльності (повторення й поглиблення вивченого). Загальне уявлення про ситуацію спілкування та її складники: адресат мовлення (той, хто говорить або пише), адресант мовлення (той, до кого спрямоване мовлення), тема та основна думка висловлення, мета й місце спілкування (практично)		
3	РМ Складання й розігрування діалогу етикетного характеру відповідно до запропонованої ситуації спілкування етикетного характеру, діалогу відповідно до ситуації спілкування, пов'язаної з обміном думками, життєвим досвідом учнів щодо безпеки спілкування телефоном та в мережі Інтернет, діалогів (телефонних розмов), що передбачають уникання небажаного й небезпечного спілкування, протистояння маніпулятивним впливам		
4	РМ Повторення вивченого про типи мовлення. Читання текстів (уривків), що належать до різних типів мовлення		
Повторення, узагальнення й поглиблення вивченого			
5	Словосполучення і речення. Головні члени речення		
6	Просте речення. Основні пунктограми. Однорідні члени речення в простому реченні		
7	Звертання, вставні слова в простому реченні		

№ з/п	Тема. Зміст навчального матеріалу	Дата	Примітки
8	Складне речення. Пряма мова. Діалог		
9	Основні орфограми		
10	РМ Повторення відомостей про стилі мовлення. Поняття про офіційно-діловий стиль		
11	РМ Ділові папери. Оголошення для розміщення на шкільному вебсайті (на шкільній дошці оголошень) про очікувану подію (екскурсію учнів до музею, відвідання театру, організацію поїздки до Канівського музею Тараса Шевченка на території Шевченківського національного заповідника тощо)		
12	Контрольна робота з теми «Повторення, узагальнення й поглиблення вивченого»: тестування, виконання завдань		
Лексикологія			
13	Групи слів за походженням: власне українські й запозичені (іншомовного походження) слова. Тлумачний словник української мови. Словник іншомовних слів		
14	Написання слів, що ввійшли в українську мову з інших мов (слова іншомовного походження): букви <i>и, і</i>		
15	Написання слів, що ввійшли в українську мову з інших мов (слова іншомовного походження): правопис знака м'якшення й апострофа		
16	Написання слів, що ввійшли в українську мову з інших мов (слова іншомовного походження): подвоєння букв у загальних і власних назвах іншомовного походження		
17	Лексична помилка (тавтологія, калькування, вживання слів у невласливих значеннях тощо) та умовне позначення її (<i>практично</i>)		
18	Активна й пасивна лексика української мови. Застарілі слова (архаїзми й історизми)		
19	Активна й пасивна лексика української мови. Неологізми		
20	Групи слів за вживанням: загальноновживані й стилістично забарвлені слова. Діалектні слова. Просторічні слова		
21	Професійні слова й терміни		
22	Пароніми (<i>практично</i>)		
23	Тренувальні вправи з теми «Лексикологія»		
24	Контрольна робота з теми «Лексикологія»: тестування, виконання завдань		
25	РМ Повторення вивченого про текст, його основні ознаки, особливості будови тексту, використання мовних засобів зв'язку між його частинами. Основні джерела матеріалу для твору (<i>практично</i>)		
26	РМ Складний план прослуханого або прочитаного тексту; простий план власного висловлення. Будова елементарного роздуму		
Фразеологія			
27	Фразеологізми. Поняття про фразеологізм, його лексичне значення. Ознайомлення із фразеологічним словником		
28	Джерела українських фразеологізмів		
29	Прислів'я, приказки, крилаті вирази, афоризми як різновиди фразеологізмів		
30	Фразеологізми в ролі членів речення		
31	Мовний тренінг із теми «Фразеологія». Укладання словничка фразеологізмів на позначення певних якостей		

№ з/п	Тема. Зміст навчального матеріалу	Дата	Примітки
32	Контрольна робота з теми «Фразеологія»: розвиток зв'язного мовлення		
33	РМ Докладний усний переказ художнього тексту розповідного характеру з елементами роздуму		
34	РМ Письмовий твір-роздум про вчинки людей на основі власних спостережень і вражень у художньому стилі з використанням фразеологізмів різних видів		
35	РМ Мовно-підприємницький тренінг		
Словотвір. Орфографія			
36	Змінювання і творення слів. Твірне слово		
37	Основні способи словотворення: префіксальний, суфіксальний, префіксально-суфіксальний, безафіксний (відкидання від твірного слова префіксів, суфіксів і закінчення), складання основ (або слів), аббревіатури, перехід слів з однієї частини мови в іншу		
38	Словотвірний ланцюжок. Словотвірний розбір слова		
39	Зміни приголосних при творенні слів: іменників із суфіксом <i>-ин(а)</i> від прикметників на <i>-ський, -цький</i> ; із буквсполученням <i>-чн- (-шн-)</i>		
40	Зміни приголосних при творенні відносних прикметників із суфіксами <i>-ськ-, -цьк-, -зьк-</i> та іменників із суфіксами <i>-ств(о), -тв(о), -цтв(о)</i>		
41	Складні слова. Сполучні <i>о, е</i> в складних словах. РМ Створення допису до шкільного вебсайту про українських меценатів з використанням складних слів		
42	Правопис складних слів разом і через дефіс		
43	Написання слів з <i>пів-</i>		
44	Творення та правопис складноскорочених слів		
45	Контрольний диктант		
46	Контрольна робота з теми «Словотвір. Орфографія»: тестування, виконання завдань		
47	Повторення вивченого про самостійні частини мови в попередніх класах. Загальна характеристика частин мови. Граматична помилка, умовне позначення її (<i>практично</i>). Колективне складання (заповнення) таблиці «Частини мови»		
Морфологія. Орфографія			
48	Будова опису приміщення. Читання мовчки художнього тексту розповідного характеру з елементами опису приміщення. Обговорення ролі опису приміщення в художніх і наукових текстах. Колективне складання плану прочитаного тексту		
49	РМ Контрольний письмовий вибіркового переказ художнього тексту, що містить опис приміщення		
50	Аналіз переказу. Визначення ролі іменників в описі приміщення		
51	Іменник як частина мови: загальне значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль		
Іменник			
52	Іменники загальні й власні (<i>повторення й поглиблення</i>). Велика буква та лапки у власних назвах		
53	Іменники конкретні та абстрактні (<i>повторення й поглиблення</i>)		
54	Збірні іменники		
55	Мовленнєвий тренінг		

Дата _____

Клас _____

ПЛАНИ-КОНСПЕКТИ УРОКІВ

ВСТУП

УРОК 1

Тема. Вступ. Краса й багатство української мови

Мета: *навчальна* — допомогти учням усвідомити необхідність вільного володіння державною мовою; усвідомити особливості української мови, які забезпечують точність, виразність, образність вислову; практично засвоїти засоби милозвучності української мови; *розвивальна* — розвивати навички добору засобів мови та мовлення, відповідних до мети й ситуації спілкування, розпізнавання синонімів, антонімів, використання їх у мовленні; *виховна* — виховувати усвідомлення прав й мовних обов'язків учнів як громадян своєї держави, естетичної цінності української мови; допомогти оцінити словникове багатство української мови.

Обладнання: відеоматеріали або роздруковки дидактичних матеріалів; словники української мови (тлумачний, синонімів, антонімів, фразеологізмів, «Антисуржик»).

Тип уроку: формування та вдосконалення умінь і навичок.

Компетентності, що розвиваються: мовно-мовленнєва, комунікативна, загальнокультурна.

Перебіг уроку

I. ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ МОМЕНТ. ОГолошення теми й мети уроку. МОТИВАЦІЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Звернення вчителя до учнів

— «Українська мова для мене — це море, у якого нема дна й берегів і яке настільки багатоманітне й невичерпне, що ніколи не встановити межі при пізнанні його феномену», — пише відомий сучасний український письменник Валерій Шевчук. Чи справді це так? І що таке феномен? Над цими питаннями ми й міркуватимемо протягом сьогоднішнього уроку.

II. АКТУАЛІЗАЦІЯ ОПОРНИХ ЗНАНЬ

1. Евристична бесіда

- ♦ Що мова означає для народу, для нації, для держави?
- ♦ Яка державна мова в Україні? Чому?
- ♦ Яке значення має мова для кожної людини?
- ♦ Яка мова для кожної людини найкраща? (*Її рідна.*) Чому?
- ♦ Що дало підстави письменникові В. Шевчуку назвати українську мову бездонним морем, феноменом? *Феномен*, як зазначається у тлумачному словнику, — рідкісне, незвичайне, виняткове явище.

2. Робота з порівняльною таблицею

- ♦ На підставі порівняльної таблиці зробіть висновок про те, хто є найближчими «родичами» української мови.

Україна	Білорусія	Польща	Росія
Сніданок	Сняданак	Sniadanie	Завтрак
Податок	Падатак	Podatek	Налог
Вибух	Выбух	Wybuch	Взрыв
Ранок	Раніца	Rano	Утро
Рух	Рух	Ruch	Движение
Добре	Добра	Dobre	Хорошо
Праця	Праца	Praca	Труд
Країна	Країна	Kraj	Страна

III. ФОРМУВАННЯ ТА ВДОСКОНАЛЕННЯ УМІНЬ І НАВИЧОК

1. Інтерактивна вправа «Мозковий штурм»

- ♦ З'ясуйте ознаки багатства мови. Наведіть приклади.
- 2. Робота з уривками з віршів сучасної авторки Ліоліни**
- ♦ Випишіть синоніми та антоніми. З'ясуйте тему та головну думку, визначте художні засоби (епітет, порівняння, метафора).

Любов з синонімами	Любов з антонімами
1. Цей день ясний, яскравий і погожий. Струмок тече, дзюркоче, плюскотить. І ти — красива, на лебідку схожа. Дивлюсь — а ця лебідка вже летить.	1. Він — Місяць, ясний, світлоликий, Холодний, як сніжна зима. Вона — ніби сонячне літо, — Розкішна і тепла Земля.
2. Хай прилетить чи бусол, чи лелека, Чи черногуз. Зів'є собі гніздо.	2. Він — щирий та ніби і зрячий. А може, нещирий, сліпий?
3. Нам не затулить мла, імла і мряка Вікно в кохання вірне, чисте світ	Бо справжнє кохання не бачить. Ніякий — ні добрий, ні злий

3. Мінідослідження

- ♦ Порівняйте тексти. Що у них спільного і чим різняться? Зробіть висновки.

1. Ми добрели до лісової галявини й упали потомлені на траву. Сяло сонечко, подував легенький вітерець, пташки цвірінчали й висвистували в кущах. Тихо, спокійно. Раптом вискочив великий заєць, спочатку завмер на місці, а потім сторожко повів великими вухами. Нічого його не злякало, і він почав мирно пощипувати травичку. Недалеко від нас була мурашина купа. Як цікаво спостерігати за діловою метушливою мурах! Тільки на перший погляд здається, що бігають вони безладно. Насправді в кожного з них своя роль і свої обов'язки.

2. Ми допленталися до поляни на узліссі й знесилоно вмостилися на траві. Яскраво світило сонце, подмухував злегка вітер, птаство щебетало на всі голо-си. Тиша, спокій. Зненацька вистрибнув із кущів зайчишко, злякано зупинився й нашорошив вуха. Небезпеки ніби немає, можна й підгодуватися сокови-тою зеленню. Неподалік від нас був мурашник. Працьовиті комашки тягли до своєї оселі будівельні матеріали, корм, а суворі охоронці прискіпливо перевіряли їх на вході — чи часом не чужі, не вороги?

IV. РЕФЛЕКСІЯ

Проблемне запитання

- ♦ Чому нині чимало українців цурається своєї мови, уважаючи і свій народ, і свою мову меншовартісними?

V. ДОМАШНЄ ЗАВДАННЯ

Опрацювати вступну статтю підручника. Пояснити висловлювання Олеса Гончара: «Той, хто зневажливо ставиться до рідної мови, не може й сам викликати поваги до себе»*.

VI. ПІДБИТТЯ ПІДСУМКІВ УРОКУ

Інтерактивна вправа «Мікрофон»

- ♦ Продовжте речення.
— Мова для мене...

* Завдання підвищеної складності. Учні виконують їх за бажанням або вчитель дає як випереджальні залежно від підготовки учнів.

Дата _____

Клас _____

УРОК 2

Тема. РМ Види мовленнєвої діяльності (повторення й поглиблення вивченого). Загальне уявлення про ситуацію спілкування та її складники: адресат мовлення (той, хто говорить або пише), адресант мовлення (той, до кого спрямоване мовлення), тема та основна думка висловлення, мета й місце спілкування (практично)

Мета: *навчальна* — актуалізувати знання учнів про мовлення, види мовленнєвої діяльності, мету спілкування, адресат мовлення, мовлення монологічне й діалогічне, усне й писемне; удосконалити вміння розрізняти такі поняття, як «мовлення», «види мовленнєвої діяльності», «монолог» і «діалог», «адресат мовлення», «усна та писемна, монологічна та діалогічна форми мовлення»; *розвивальна* — розвивати вміння складати діалоги з урахуванням адресата мовлення, дотримувати правил спілкування; *виховна* — виховувати культуру мовленнєвого спілкування.

Обладнання: дидактичні матеріали, відеоматеріали.

Тип уроку: урок розвитку мовлення, комунікативних умінь і навичок.

Компетентності, що розвиваються: мовленнєва, комунікативна, загальнокультурна

Перебіг уроку

I. ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ МОМЕНТ. ОГолошення теми й мети уроку. МОТИВАЦІЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Звернення вчителя до учнів

— У біблійному оповіданні «Вавилонська вежа» йдеться про те, що люди запишалися й вирішили збудувати таку високу вежу, яка дістала б до самого неба. Почали хутко здійснювати свій задум. Ось уже половина вежі збудовано. Господь покарав людей за гординю і вчинив так, що будівельники заговорили різними мовами й не могли порозумітися. Будівництво припинилося, вежа з часом зруйнувалася, а люди розійшлися в різні біч.

А тепер уявіть, що людей зовсім би позбавили мови. Чи можливим би було повноцінне життя? Але, скажете ви, можна ж спілкуватися за допомогою жестів! Однак, чи буде цього достатньо? Мабуть, ні. Та навіть якщо ми володіємо мовою, то повинні знати основні правила спілкування, щоби наше мовлення досягало мети, приносило успіх. Цим ми й займемося на уроці.

II. АКТУАЛІЗАЦІЯ ОПОРНИХ ЗНАТЬ

1. Перевірка домашнього завдання: коментування висловлювання Олеса Гончара про мову; визначення основних думок вступної статті підручника

2. Мінідиспут «Чи дійсно, що той, хто зневажливо ставиться до рідної мови, до державної мови, не може й сам спонукати поважати себе?»

III. РОЗВИТОК МОВЛЕННЯ, КОМУНІКАТИВНИХ УМІВЬ І НАВИЧОК

1. Евристична бесіда

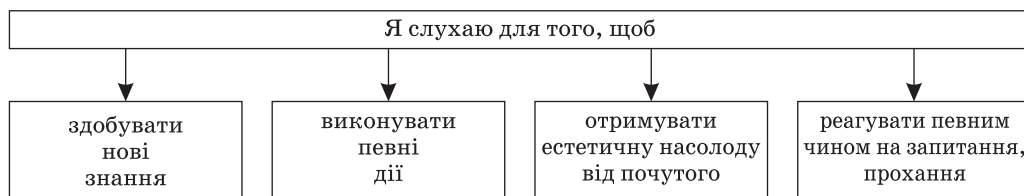
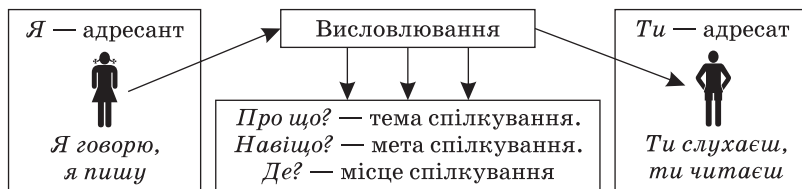
- ◆ Що таке мовлення? (Спілкування людей між собою за допомогою мови.)
- ◆ Чи можна визначити культуру людини й рівень її освіченості під час спілкування з нею?

2. Робота з підручником

Завдання. 1) Опрацювати теоретичний матеріал. Звернути увагу на види мовленнєвої діяльності: аудіювання (слухання — розуміння), читання, говоріння та письмо; готуючись до спілкування, потрібно спланувати тему висловлювання, головну думку висловлювання, форму висловлювання (монолог чи діалог), стиль висловлювання; з'ясувати ситуацію спілкування (умови, за яких відбувається спілкування), її складники (обставини спілкування; адресат

спілкування; мета спілкування); вимоги до мовлення (змістовність, логічна послідовність, багатство, виразність, точність, доречність, правильність).

2) З'ясувати ситуацію спілкування — тобто дати відповіді на запитання: *Хто говорить чи пише?* (адресант мовлення); *До кого спрямоване мовлення?* (адресат мовлення); *Що?* (тема й основна думка висловлювання); *З якою метою?* (мета висловлювання); *Де й коли?* (умови спілкування — місце й час).



3. Виконання вправ і завдань з підручника

- ♦ Відновіть логічну послідовність і розташуйте репліки діалогу в правильному порядку. Змініть за потреби репліки відповідно до правил культури спілкування.

- На індивідуальну консультацію?
- То ходімо разом, там ще наші будуть.
- Агов, ти, куди йдеш?
- Та ні, не вийде. У мене через півгодини змагання з баскетболу. Але я тепер знаю про консультації і прийду наступного разу.

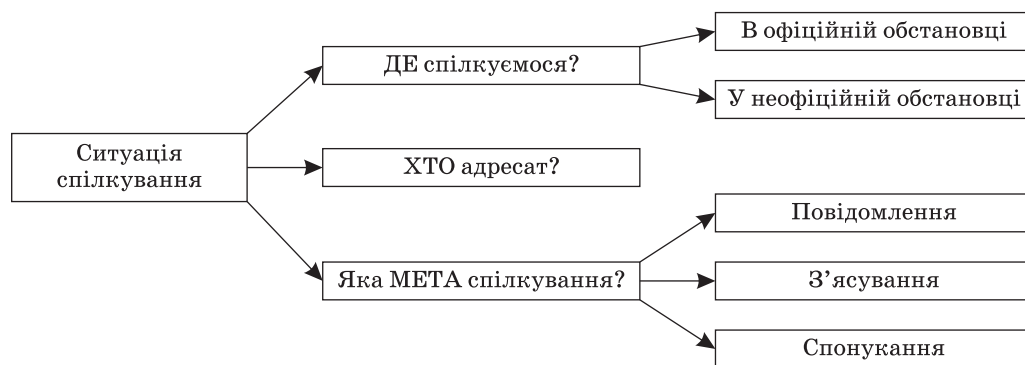


- Навіщо?
- Успіхів тобі!
- Я не дуже зрозуміла сьогоднішню тему з української мови.
- Бувай!
- О, і мені теж вона здалася важкою. Правила знаю, а як їх застосувати — не розумію.

- ♦ Розгляньте картинку й озвучте можливий діалог між дівчинкою та її близькими.



- ♦ Схарактеризуйте (назвіть) адресантів та адресатів, ситуацію, місце, мету спілкування персонажів, зображених на картинках, за такою схемою.



IV. РЕФЛЕКСІЯ

Проблемні запитання

- ♦ Чому вміння правильно спілкуватися із людьми надзвичайно важливе?
- ♦ Як це може допомогти в майбутній професії, у тому, щоб досягти успіху?

V. ДОМАШНЄ ЗАВДАННЯ

Скласти уявний діалог із кимось із близьких про вашу не дуже гарну оцінку з якогось навчального предмета, записати його, дотримуючи орфографічних та пунктуаційних правил.

VI. ПІДБИТТЯ ПІДСУМКІВ УРОКУ

- ♦ Продовжте низку слів увічливості, які використовуються в нашому мовленні: «Дякую!...»

УРОК 3

Дата _____

Клас _____

Тема. РМ Складання й розігрування діалогу етикетного характеру відповідно до запропонованої ситуації спілкування етикетного характеру, діалогу відповідно до ситуації спілкування, пов'язаної з обміном думками, життєвим досвідом учнів щодо безпеки спілкування телефоном та в мережі Інтернет, діалогів (телефонних розмов), що передбачають уникання небажаного й небезпечного спілкування, протистояння маніпулятивним впливам

Мета: *навчальна* — повторити з учнями відомості про діалогічне мовлення, види мовленнєвої діяльності, ситуацію спілкування; *розвивальна* — розвивати вміння складати діалоги з урахуванням адресата мовлення, дотримуючи правил спілкування; розвивати культуру мовленнєвого спілкування; *виховна* — виховувати культуру мовлення, повагу до співрозмовників; формувати усвідомлення небезпеки можливого негативного впливу й маніпуляцій у процесі спілкування телефоном та в мережі Інтернет.

Обладнання: дидактичні матеріали, відеоматеріали.

Тип уроку: урок розвитку мовлення, комунікативних умінь і навичок.

Компетентності, що розвиваються: мовленнєва, комунікативна, соціальна, загальнокультурна.

Перебіг уроку

I. ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ МОМЕНТ. ОГОЛОШЕННЯ ТЕМИ Й МЕТИ УРОКУ. МОТИВАЦІЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Звернення вчителя до учнів

— У людини існує постійна потреба в спілкуванні. Через процес спілкування людей задовольняє свою потребу у враженнях, у визнанні й підтримці, пізнавальну потребу й інші духовні запити. Людина прагне до пізнання й оцінювання інших людей, а через них і з їхньою допомогою — до самопізнання й самооцінки. І спілкування в цьому відіграє особливу роль. Однією із важливих функцій спілкування є організація спільної з іншими людьми діяльності для активного пристосування до навколишнього світу, для його перетворення.

II. АКТУАЛІЗАЦІЯ ОПОРНИХ ЗНАТЬ

Перевірка домашнього завдання:
слухання складених учнями діалогів, взаєморецензування

Алгоритм взаєморецензування

1. З якої теми діалог товариша?
2. Чи відповідає складений діалог ситуації спілкування, місцю та меті?
3. Чи дотримано правил культури мовлення?
4. Чи цікавий діалог за змістом, достатній за обсягом?
5. Які є, на вашу думку, недоліки? З чим варто попрацювати?

III. РОЗВИТОК МОВЛЕННЯ, КОМУНІКАТИВНИХ УМІНЬ І НАВИЧОК

1. Робота з підручником

1) Опрацювання теоретичного матеріалу

2) Виконання вправ і завдань

2. Інтерактивна вправа «Мозковий штурм»

- ♦ Складіть перелік правил спілкування. Поміркуйте, навіщо ці правила. (Правила потрібні, аби розмова не перетворилася на сварку, щоб спілкування досягло мети, аби можна було домовитися і не образити співрозмовника, щоб зробити спілкування приємним для всіх учасників розмови.)

Правила спілкування

1. Ураховувати те, де, з ким, коли і про що розмовляєш.
2. Бути уважним, доброзичливим, виявляти повагу до співрозмовника.
3. Уважно слухати співрозмовника, не перебивати.
4. Поважати думку співрозмовника, навіть тоді, якщо ти з ним не згоден.
5. Говорити про те, що цікаве співрозмовникові.
6. Не виявляти свого поганого настрою.
7. Не говорити надто багато.
8. Не хизуватися іноземними словами, незрозумілими співрозмовникові (або пояснювати їх).
9. Не вживати грубих, лайливих, суржикових слів та слів-паразитів.

3. Робота в групах

- ♦ Запишіть якнайбільше слів привітання, звертання, вибачення, прощання та інших етикетних слів.

4. Робота з діалогом

- ♦ Проаналізуйте зміст діалогу, переробіть його так, щоб розмова була безпечною для дитини та фінансової безпеки.

Владик повернувся додому після занять у школі. Батьків ще не було вдома. Раптом задзвонив його мобільний телефон. Номер незнайомий. «Треба відповісти, — подумав хлопчик, — можливо, у мами чи в тата розрядився телефон, тому вони дзвонять із чийогось, бо щось терміново потрібно».

— Алло! — відповів він.

— Вас турбує оператор банку «Авінвестбуд» Степаненко Людмила Олексіївна. Нам потрібні деякі дані ваших банківських карток. У нас стався технічний збій, тому ми терміново проводимо перереєстрацію клієнтів.

— Але моїх батьків немає вдома, тому я не можу вам допомогти.

— Юначе, ви розумієте, ваші батьки можуть постраждати через те, що їхні банківські картки не зареєстровані, доступ до них відкритий і будь-хто може ними скористатися за той час, поки повернуться ваші рідні. До речі, це вони дали нам ваш номер, бо кредитні картки вдома.

— Я не знаю, де вони лежать.

— Ти ж розумний, кмітливий хлопець, подумай, пошукай. Побудь детективом!

— Ось, знайшов!

— Добре! Тепер скажи чотири останні цифри на картці мами. А як її по батькові?

— 3465. Олена Іванівна.

— Молодець! А ти, може, й дівоче прізвище своєї бабусі знаєш?

— Так, Петрусевич.

— Дуже дякую. Ти нас виручив і батьків не підвів. До побачення!

IV. РЕФЛЕКСІЯ

- ♦ Що означає «маніпулювати людьми»? (*Психологічне маніпулювання — спритна, шахрайська витівка; фокус; махінації, вплив на людей.*)
- ♦ Кому й навіщо це потрібно?

V. ДОМАШНЄ ЗАВДАННЯ

Описати небезпечні для дітей ситуації під час розмов із незнайомцями, малознайомими людьми, представниками комунальних служб.

VI. ПІДБИТТЯ ПІДСУМКІВ УРОКУ

Інтерактивна вправа «Мікрофон»

- ♦ Продовжте речення.
— Розмовляючи з незнайомцями, я...